

De Wondere Vogelwereld van O.C. Hooymeijer.

Grote weideloper

L 18 cm *chalhandrinaias ahrgrarius rhai*

vroeger algemeen. Sedert de jaren vijftig van de vorige eeuw echter sterk in aantal afgenomen. Nu, tegen alle verwachtingen in, oplevend. Verkleed overwegend in bruintinten met zwarte accenten op borst en stuit. Mannetje heldergele kop, licht verbaasde oogopslag. Verrassende verenpartij op achterhoofd. In verhouding redelijk zware echte insecten- en zadenetersnavel.

Aast in open veld op vliegende insecten, geleedpotigen, sprinkhanen en krekels, maar vooral ook op door overbemesting, door verstikking omgekomen larven en wormachtigen. Bloemknoppen en zaden zijn een welkome aanvulling op het menu. Was een echte bovengrondse weidebroeder van de kruidige, bloemrijke, geurende akkers en graslanden. Heeft nest- en broedgedrag door de intensivering van de landbouw en veeteelt op verbazingwekkende wijze aangepast door letterlijk 'ondergronds' te gaan.

Vooraf het injecteren van de grond met de zeer ammoniakrijke drijfmest, de verlaging van het grondwaterpeil, alsmede het vroeger maaien van het grasland hebben de weideloper min of meer gedwongen het veld te ruimen. Bouwt nest nu in de grond, circa 20 centimeter onder het maaiveld, meest in het gangenstelsel van een mol. Dit ingenieuze, onderaardse bouwwerk met regenwaterafvoersysteem, tochtpropfen, broedkamer en vluchtuitgangen kan vele meters beslaan.

Opvallend is de symbiose met de mol: niet alleen is er toestemming van de mol om van zijn onderaardse gangenstelsel gebruik te maken, maar 'helpt' de mol ook om het broedsel,

welk meest uit een achttal groengesikkelde eieren bestaat, warm te houden, en zelfs uit te broeden als de weidelopers boven de grond de poten strekken en wat eten. Bij zeer 'uithuizige' vogels neemt de mol zelfs de zorg over de uit het ei gekropen jonge weidelopertjes op zich, en voedert de om eten schreeuwende kuikens met wormen en larven.

De oudervogels zijn echter altijd weer op tijd om de nestvliedende jongen te begeleiden tijdens de risicovolle reis naar de 'bovenwereld'. Deze moet namelijk precies tussen twee maibeurtten in geschieden. Het liefst vlak voor de 'derde snee', als het gras nog lang genoeg is om bescherming te bieden bij het rennen naar het veilige struikgewas aan de rand van het weideland. Zijn de vogels echter te laat en is het gras al van het land, dan is de kans groot dat de jongen op hun avontuur over het kort gemaaide veld slachtoffer worden van een roofvogel of harige predator. Zijn ze te vroeg, en moet de risicovolle reis worden aangevangen door het hoge gras, dan is vaak een hele familie weidelopers het slachtoffer van de trekker van de boer. Roep: Een aanhoudend hoog tik-tek-tikke-tek-tek. Zang: Meest van molshoop of juist in de verborgenheid van gras, een verrassend melodieuze FFFFRrrriet, FFFFOOeiit... PTTTaaatattttaaataaaaaa... Volksvoegelwijsheid, herkomst Nederland (Friesland, Grotterlân): "Hy is strak ien Greidefjochter" ofwel: "Hij leeft een nogal verborgen leven."

O. C. Hooymeijer

Geen Natuurdagboek vandaag. Dat verschijnt voortaan op woensdag, donderdag en vrijdag.

Balts van molshoop

Interview Zeldzame vogel

Disclaimer: Niet alles wat hieronder staat is waar. Wel is waar dat O.C. Hooymeijer, kunstenaar, vanaf vandaag elke maandag hier een column schrijft over een niet-bestaande vogel. Met pentekening en oliepastel van eigen hand. Een rubriek met een vrolijke ondertoon en soms een verborgen boodschap.

interview Joop Bouma foto Reyer Boxem

Z e vliegen steevast rond twee, drie uur 's nachts zijn hoofd binnen, onbekende vogels met klinkeende namen. Zoals de roodkopwaterschrikkel, de gaap, de Deense hör, de puntklover en ook de kleine mosselkraker – die, anders dan zijn naam suggereert, helemaal niet van schelpdieren houdt.

O.C. Hooymeijer, Onno voor familie en vrienden, stapt als hij in het holst van de nacht iets ziet fladderen meestal zijn bed uit om in een opschrijfboekje zijn visioenen vast te leggen. Hij maakt dan vaak ook wat schetsen van de niet-bestaande vogels die hem in de kleine uurtjes bezoeken.

Zoals de grote weideloper (zie rubriek hiernaast). Hooymeijer dempt zijn stem als hij dit bijzondere vogeltje beschrijft, het is alsof hij een goed bewaard geheim deelt. "De grote weideloper was vroeger een gewone, algemene weidevogel, net als de tureluur en de grutto. Maar deze vogel is op enig moment ondergronds gegaan. Toen boeren mest zijn gaan injecteren, Engels raigras zijn gaan

zaaien en de landbouw steeds intensiever werd, is deze vogel onder de grond een symbiose aangegaan met mollen. Hij gebruikt mollengangen om daarin zijn nestje te maken, precies op een diepte waar die mestinjectoren er niet bij kunnen. Dat is heel slim. Het komt zelfs zo ver dat de mollen soms het broeden overnemen. Dan kan de Grote Weideloper zelf gaan foerageren en de pootjes even strekken, terwijl mollen het legsel warm houden. Dat is toch heel bijzonder."

Kunstenaar O.C. Hooymeijer woont in Spanga, in een huis met atelier pal aan de rand van de Rottige Meente, een adembenemend Fries natuurgebied, grenzend aan Overijsel. Het is een vogelgebied bij uitstek. Ooit begon hij niet-bestaande vogels te tekenen op kerstkaarten die hij naar familie en bekenden stuurde. Ze vertelden dat ze de kunstwerkjes bewaarden. Hij besloot meer niet-bestaande vogels te verzinnen, verdiepte zich in het jargon van vogelaars en fantaseerde van alles rond zijn vogels. Hoe ze hun nest bouwen, wat hun karakteristieke roep is en hoe ze zich gedragen. En hij bedacht volksvoegelwijsheden bij zijn creaties. Hij reisde langs zaaltjes om te vertellen over zijn niet-bestaande vogels. Maar dat was voordat corona kwam.

De fascinatie voor vogels was er altijd al. In zijn jonge jaren in Vlaardingen kocht hij van zijn zakgeld de vogelgids van Bertel Bruun. Helemaal stukgelezen. Vriendjes speelden met treintjes, hij leerde de

Onno Hooymeijer, thuis. FOTO REYER BOXEM

Puntklover en mosselkraker: hij ziet ze vliegen

Bruun letterlijk uit het hoofd, kent nog steeds zowat alle vogels van Europa. Zijn eerste collectie inkttekeningen van vogels werd gebundeld in de 'Kleine Gids voor niet-bestaande Vogels van Europa'. Vorig jaar kwam de tweede bundel uit, 'De Nieuwe gids voor de niet-bestaande Vogels van Europa', groter, dikker, met gekleurde oliepastels. Met vaak hilarische teksten, maar wel zo opgeschreven alsof het een serieus naslagwerk is.

Je zou er zo intrappen. Daar hoopt hij met zijn column in Trouw dan ook stiekem op: dat lezers gaan geloven in de niet-bestaande vogels die hij wekelijks beschrijft. "Oké, het moet in dit verhaal worden gemeld, dat ik die vogels verzin. Maar dat gaan mensen vergeten. Ik hoop dat ze denken, tjonge, de vogel die O.C. Hooymeijer nu beschrijft, heb ik van de week nog zien vliegen hier achter het huis!"

De laatste jaren is hij zich steeds meer zorgen gaan maken over het

verdwijnen van bestaande vogels. Zo wil hij het liefst een monument oprichten voor de veldleeuwerik, die hard in aantal afneemt. Een plan voor een nationaal monument voor deze weidevogel ligt klaar, maar is vooralsnog niet van de grond gekomen.

Dat project komt voort uit zijn liefde voor vogels. "Vaak zie ik hier in dit natuurgebied hele zwermen ganzen gakkend overvliegen. Die praten met elkaar. Ik vraag me dan af wat ze tegen elkaar zeggen. Zeggen ze: 'Ga jij nou effe voorop vliegen, ik word moe'? Of: 'Straks duiken, er komt een hoogspanningsmast aan?' Ik weet niet of daar ooit studie naar is gedaan. Je ziet vaak dat er net een hele groep ganzen is gepasseerd en dat er dan minuten later nog één gans luid gakkend achteraan komt. Dan denk ik: heeft ie zich verslapen? Of zou dat het lulletje van de groep zijn? Of misschien denkt ie wel, 'Laat mij lekker alleen vliegen, ik heb helemaal geen zin om in zo'n grote groep te zitten'. Zulke gedachten spelen dan door mijn hoofd."

Gaaphouding

Hij kreeg onlangs 's nachts de gaap op bezoek, een wat verstrooide, slaperige, in de verborgenheid levende vogel. "Die gaat heel stil zitten in de zogenaamde gaaphouding. Met een opengesperde, knalrode, kleverige bak lokt hij zijn prooi. Insecten, soms zelfs dikke sprinkhanen, vliegen zo naar binnen."

Hij bladert door zijn notitieboekje. "Hier, de heideloper, die kleurt

— 'Bij een file pikt de bermfluitier de insecten zelfs van de ruitenwissers'

mee met de bloeiende heide, dus is op een gegeven moment prachtig paars. En deze, de Deense hör. En de kleine dradenmaker, die heb ik in Beetsterzwaag gezien. Die spannen webben om nacht-insecten te vangen. En kijk, de kleine mosselkraker, heel bijzonder, die houdt helemaal niet van schelpdieren. Waorum 'ie zo heet, is mij nog niet duidelijk."

Zijn schetsboekje staat vol met vogels, die kwamen binnen vliegen in de nacht. "Hier, dit is een hoenderachtige, ik weet zijn naam nog niet, maar wel dat hij veel bessen eet in het najaar. Die vruchten zijn dan aan het fermenteren en die vogel wordt straalbezopen. Of deze: het flink gespierde mannetje van de roodsnavelzwenk. Om vrouwtjes te imponeren, vliegt hij in volle vaart tot bloedens toe tegen palen of rtsbawanden. Met een beetje fantasie herken je de opgepompte spierbunk op de sportschool. De lezer zal het gaan merken: niets menselijks is mijn vogels vreemd."

Een directe boodschap heeft hij niet. „Ik maak me wel zorgen natuurlijk. Neem corona, dat virus heeft ook gevolgen voor mijn vogels. De bermfluitier bijvoorbeeld, die zat vroeger in bermen langs boerenwegen, maar omdat deze langzaam zijn verdwenen, zijn bermfluitiers jaren geleden al uitgeweken naar de bermen van snelwegen, waar ze leven van insecten die door het verkeer zijn doodgederen."

Soms als er een file staat, pikken ze de insecten zelfs van de ruitenwissers. Ik heb onderzoek gedaan, tussen Wolvega en Heerenveen zat vorig jaar nog een hele kolonie. Er was daar altijd veel verkeer, maar door corona is dat enorm afgenomen. Met als gevolg veel minder voedselaanbod, waardoor er dit jaar direct al veel minder broedgevallen waren.

Hetzelfde geldt voor de puntklover. Een echte stadsvogel, die van etenressten bij patat- en oliebollekramen leeft. Nou, je ziet 'm bijna niet meer in Leeuwarden."

De Wonderlijke Vogelwereld van O.C. Hooymeijer moet de naam van zijn rubriek worden, vindt hij. "Ik wil de lezer natuurlijk het liefst een beetje op het verkeerde been zetten. Dat ze gaan denken, joh, moet je dit lezen, over de sneeuwuif: die broedt z'n eieren niet uit, nee, die laat ze juist koud liggen en door de vorst worden ze uitgedroogd. Dat is toch bijzonder?"

Hij hoopt dat lezers dit artikel snel vergeten en gaan geloven in zijn niet-bestaande vogels.

Wie is O.C. (Onno) Hooymeijer?

O.C. Hooymeijer studeerde in 1981 af aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Rotterdam. Jarenlang stond de mens centraal in zijn werk, maar met projecten als 'The Great Exotic Birdshow' en 'De niet-bestaande vogels van Europa' maakte deze plaats voor de vogel. Naast zijn beeldende werk (schilderijen, tekeningen en multimedialprojecten) legde hij zich steeds meer toe op het schrijven over niet-bestaande vogels. In 2018 werd in Spanga zijn 'Kijkhut voor de niet-bestaande Vogels van de Rottige Meente' voor publiek geopend. Hij schreef twee boeken: 'De Kleine Gids voor de niet-bestaande Vogels van Europa' en 'De Nieuwe Gids voor de niet-bestaande Vogels van Europa'. De laatste uitgave werd door de jury van de Jan Wolkers Prijs uitgeroepen tot één van de vijf beste natuurboeken van 2019. Ook geeft hij regelmatig lezingen.

www.ochooymeyjer.com